Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 8, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 26. MARCA (MARCH 26), 1943 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 60

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Srdita bitka v južni Tuniziji se nadaljuje

Osiščni protinapadi rezultirali v izgubi pridobitev britske osme armade, katere je izvojevala v naskokih na maretsko črto v Tuniziji. Ameriški topniški oddelki obstreljujejo Mezzouno, osiščno vojaško bazo. Messina, italijanska luka, bombardirana.—General Eaker napovedal masne napade na nemška mesta.—Rusi okupirali nadaljnje naselbine v prodiranju proti Smolensku.—Zavezniški letalci mečejo bombe na japonske pozicije

Zavezniški stan v severni Afriki, 25. marca.—Srditą topniška bitka na maretski črti v južni Tuniziji se nadaljuje brez odnehanja. Tako se glasi današnje uradno poročilo. V poročilu ni nobenih podrobnosti, niti izgledov, na katero stran pade odločitev te bitke. Osma angleška armada se po vseh znamenjih dobro drži, a tudi ameriške oborožene sile na srednjem bojišču Tunizije drže vse doslej pridobljene pozicije.

Zavezniški stan, Afrika, 25. marca.—Silni osiščni protinapadi so v glavnem izbrisali pridobitve, katere je izvojevala britska osma armada pod poveljstvom generala Montgomeryja v prvih naskokih na maretsko bojno črto, katero drže kolone feldmaršala Erwina Rommela. Ena kolona britske armade je kljub osiščnim protinapadom prodrla dve milji daleč in obkrožila nemško posadko v južni Tuniziji.

Ameriški topniški oddelki bombardirajo Mezzouno, osiščno vojaško bazo, 22 milj zapadno od obrežne ceste, po kateri prihaja orožje, strelivo in drugi bojni material osiščni sili. Topniški izstrelki padajo na osiščno letališče pri Mezzouni, ki leži 12 milj vzhodno od Maknassyja.

Zadnja poročila pravijo, da so ameriške pehotne enote zbrane v sredini med Mezzouno in Maknassyjem, da so zasedle kos zemlja po ljuti bitki s sovražnikom in ujele več nemških in italijanskih vojakov. Američani so odbili dva osiščna protinapada na vzhodni strani El Guetara.

Ameriški in angleški letalci so vrgli več tisoč bomb na osiščne pozicije pri Zaratu, pet milj severovzhodno od Maretha, in El Hammu. V spopadu v zraku so sestrelili sedemnajst osiščnih letal.

Kairo, Egipt, 25. marca.—Ameriške leteče trdnjave in bombniki tipa Liberator so bombardirali Messino, italijansko luko. Vest iz ameriškega glavnega stana pravi, da so bombe porušile pomole, skladišča in zanetile požare. Vsa letala so se srečno vrnila v svojo bazo po izvršenem napadu.

V Kairo prihajajo poročila o vzhanju bojnega razpoloženja med italijanskimi vojaki. Ta omenjajo več slučajev, ko so mogli Nemci streljati na Italijane, da preprečijo dezertacije. Italijani izkoristijo vsako priliko za to, ker so se naveličali vojne. Nemška kontrola nad Italijani se je poostrila in poveljstvo jih pošilja v sektorje fronte, kjer se vrše najbolj vroče bitke.

London, 25. marca.—General Ira S. Eaker, poveljnik ameriške letalske sile v Angliji, je napovedal, da bodo ameriški bombniki novega modela, ki nosijo dvakrat večje število bomb nego leteče trdnjave, kmalu v akciji. Priprave za masne napade na Nemčijo in nacijske baze v Franciji, Holandiji, Belgiji in drugih okupiranih državah so v teku.

Eaker je dejal, da se bo velika italijanska ofenziva pričela čez nekaj tednov. Napadi na Berlin in druga nemška mesta se bodo vršili dnevno. Leteče trdnjave nosijo do štiri tone bomb, novi bombniki, ki bodo šli v akcijo, pa bodo nosili dvanajst ton bomb.

Moskva, 25. marca.—Ruska armada je zasedla več naselbin v svojem prodiranju proti Smolensku, nemški vojaški bazi, se glasi uradni komunike. Prvi vojaški oddelki so dospeli do točke, ki je oddaljena samo 28 milj od Smolenska.

Na kavkaški fronti so sovjetske čete izvojevale nove uspehe. Zasedle so Abinskajo, strategično mesto in železniški center, 20 milj severovzhodno od Novorosiska, mornarične baze ob Črnem morju, ki je v nemških rokah. Na ozkem pasu ozemlja, ki se razteza do obali tega morja, se nahajajo ostanki nemške armade, ki je štela 200,000 mož.

Na fronti med Harkovom in Belgorodom se srdite bitke nadaljujejo. Moskva priznava, da so sovjetske čete v defenzivi na tej fronti, prav tako na ozemlju na severni strani Kurska. Nemško poveljstvo je zagnalo nove oklopne in pehotne divizije v boj proti Rusom na tej fronti.

Berlin, 25. marca.—Vrhovno poveljstvo omenja srdite bitke na južni strani Ladoškega jezera pri Leningradu, zaeno pa priznava, da so Nemci v defenzivi na tej fronti. Ruska bojna letala in topniški oddelki bombardirajo nemške pozicije.

Zavezniški stan, Avstralija, 25. marca.—Ameriški in avstralski letalci mečejo bombe na japonske pozicije pri Mubu, Nova Gvineja. V zadnjih treh dneh so zmetali več sto bomb na te pozicije.

Drugi roji zavezniških letal bombardirajo japonske postojanke na otokih Kai, New Britain in Aroe. Enote japonske bojne mornarice, zbrane pri otoku Kaimanu, so bile tudi bombardirane. Bombe so potopile eno japonsko ladjo, tri pa poškodovale.

Čungking, Kitajska, 25. marca.—Kitajske čete so napadle japonske pozicije pri Suhsienu, provinca Anhvej, in zadale težke udarce sovražniku. Suhsien leži 150 milj severozapadno od Nankinga.

Lavalovi diplomatje zapustili Madrid

Madrid, Španija, 25. marca.—Štirje člani Lavalovega poslaništva so zapustili Madrid in vsi člani konzulatov v Barceloni, Valenciji, Bilbaoju in Malagi, se glasi naznanilo. Člani konzulatov so prej predložili resignacijo poslaniku Francoisu Pietriju. Vzrok akcije ni bil pojasnjen, toda mnenje prevladuje, da so odstopili, ker se ne strinjajo s politiko Lavalove vlade v Vichyju.

Velike osiščne izgube na morju

Aleksandrija, Egipt, 25. marca.—Uradno naznanilo pravi, da so britske podmornice od začetka operacij na Sredozemskem morju potopile osiščne parnike in ladje, katerih tonaža je znašala čez milijon ton. Samo v zadnjih šestih dneh so potopile deset nemških in italijanskih parnikov.

Nacijska ofenziva proti Mihajloviču

Bolgari pomagajo Nemcem v ofenzivi

London, 25. marca.—Neodvisna francoska časnikarska agentura poroča iz Kaira, da so Nemci v Jugoslaviji začeli celo vrsto močnih napadov na postojanke četniškega generala Draže Mihajloviča. Poročilo dostavlja, da bolgarske čete sodelujejo z nemškimi divizijami pri teh napadih.

Položaj v francoski Gvineji ustaljen

Reprezentant generala Girauda dospel v kolonijo

Washington, D. C., 25. marca.—Tu prevladuje mnenje, da je bil položaj v francoski Gvineji stabiliziran s prihodom polkovnika Alberta Jeana Le Bela, reprezentanta generala Girauda, vrhovnega komisarja severne Afrike. Gvineja je nedavno pretrgala zvezo z Lavalovo vlado v Vichiju in se pridružila generalu Giraudu.

Polkovnik Van Egue, poveljnik francoske oborožene sile v Gvineji, je poslal telegram Giraudu, v katerem mu je zagotovil lojalnost. Doznava se, da bo Giraud imenoval M. Rapenna, svojega zaupnika, za governerja Gvineje.

Ameriška vlada je informirala generala Charlesa de Gaulla, voditelja borbenih Francozov, da podpira Giraudovo politiko v Gvineji. Ameriška vojaška misija je na poti v glavno mesto Gvineje, kjer bo konferirala z uradniki vojaške in civilne administracije francoske kolonije.

Alžir, Alžerija, 25. marca.—Dr. Jules Abadie je bil imenovan za notranjega ministra v Giraudovi vladi francoske severne Afrike. On je nasledil Jeana Rigauda, ki je bil odstranjen iz kabineta na pritisk borbenih Francozov. Rigaud je bil obdolžen naklonjenosti napram Lavalovemu režimu.

Abadie je prevzel kontrolo policije in vzdrževanje reda v francoski Afriki. Pred izbruhom vojne je obiskal Rusijo in potem je spisal več člankov, v katerih je orisal napredek zdravilstva v Rusiji.

Amerika poveča portoriško bazo

Washington, D. C., 25. marca.—Mornarični tajnik Frank Knox je naznanil, da bo Amerika potrošila sto milijonov dolarjev za povečanje in izboljšanje mornarične baze pri San Juanu, Portoriko. Konstrukcijska dela se bodo vršila pod nadzorstvom podadmirala Johna H. Hoovra. Letalska baza na otoku Grande bo tudi povečana.

Bojazen pred lakoto v kitajski provinci

Čungking, Kitajska, 25. marca.—Enajst milijonov Kitajcev v provinci Honan bo morda umrlo za lakoto, če ne bodo dobili pomoči. Po izjavi nekega ameriškega pisatelja, ki je dospel v Čungking iz omenjene province, je tam silno pomanjkanje živeža. Mnogo ljudi je že umrlo zaradi stradanja.

OBNOVA POGAJANJ O JURISDIKCIJSKIH SPORIH

Murray in Green sklenila sporazum

OPERATORJI APELIRAJO NA ROOSEVELTA

Washington, D. C., 25. marca.—Philip Muray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, in William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, sta se izrekla za obnovo pogajanj glede likvidacije jurisdikcijskih sporov med unijami obeh organizacij in manevrov, s katerimi hoče ena unija izpodriniti drugo kot predstavnico delavcev pri kolektivnih pogajanjih.

Sporazum je bil dosežen v navzočnosti članov senatnega odseka, ki preiskuje izvajanje vojnega programa. Načelnik tega odseka je senator Truman, demokrat iz Missourija. V teku zaslišanja pred tem odsekom sta Murray in Green očitala drug drugemu odgovornost za jurisdikcijske spore med delavskimi unijami. Green je dejal, da voditelji unij CIO uprizarjajo "navale" na delavce v ladjedelnicah Kaiserjeve kompanije v Oregonu in Washingtonu, ki imajo pogodbe s kovinarskimi unijami ADF, katere uključujejo provizije glede zaprte delavnice, da jih potegnejo v svoj krog. "Značilno je to, da federalni delavski odbor podpira in odobrava navale unij CIO," je rekel Green.

Murray je odgovoril Greenu, da je zahteva unij CIO, da delavci v Kaiserjevih ladjedelnicah sami odločijo, kdo naj jih reprezentira pri kolektivnih pogajanjih, upravičena, zaeno pa je naglasil, da je za sklenitev sporazuma, da se navali ustavijo. Dalje je rekel, da delavci v teh ladjedelnicah niso bili vprašani, kdo naj jih reprezentira pri kolektivnih pogajanjih.

New York, 25. marca.—Operatorji premogovnikov v južnih državah so informirali predsednika Roosevelta, da so pogajanja z reprezentanti rudarske unije UMWA glede sklenitve nove pogodbe, ki naj bi nadomestila sedanjo, katere veljavnost poteče 31. marca, prišla v zastoj in apelirali nanj za takojšnjo intervencijo. Zastoj je nastal, ko so se operatorji izrekli proti zvišanju mezde za dva dolarja na dan, reprezentanti unije pa izjavili, da ne bodo podpisali pogodbe, ki ne bi uključevala provizije glede zvišanja mezde.

Roosevelt je prej objavil vsebino poslanice, katero so mu poslali operatorji iz severnih držav. V tej so ga informirali o dosegi sporazuma z rudarsko unijo glede podaljšanja veljavnosti sedanje pogodbe za trideset dni s pogojem, da mora pozneje sklenjena pogodba določati zvišanje mezde za nazaj. Roosevelt še ni izjavil, ali bo posegel v kontroverzo ali ne, toda mnenje prevladuje, da bo predložena v rešitev vojno-delavskemu odboru.

Poljski gerilci osvobodili mnogo jetnikov

London, 25. marca.—Poljska časniška agentura poroča, da so poljski gerilci osvobodili več sto jetnikov, ki so se nahajali v koncentracijskih taboriščih v Bjalstoku, Lomzi, Kielcu, Konskiju in Pinsku. Oborožena gerilska grupa je nedavno navalila na koncentracijsko taborišče v Pinsku, ubila dvanajst nemških stražnikov in osvobodila 52 jetnikov. Naslednji dan so Nemci ustrelili vse jetnike, ki so ostali v taborišču in se tako maščevali za ubite stražnike.

Domače vesti

Iz Minnesote

Aurora, Minn.—Pred dnevi je tukaj umrl John Bradač, star 67 let in doma iz Male Račne pri Grosuplju na Dolenjskem. Zapušča ženo, pet sinov in pet hčera.

Dva umrla v Jolietu

Joliet, Ill.—Dne 19. t. m. je naglo umrl Peter Mušič. Zapustil je ženo, sina, dve hčeri in tri vnuke.—Dne 20. t. m. je pa umrl Anton Repovš, star 34 let in rojen v Ameriki. Zapušča starše in dva brata.

Iz Pennsylvanije

Imperial, Pa.—Jennie Guzelli, članica društva 106 SNPJ, je srečno prestala operacijo v bolnišnici Mercy v Pittsburghu. Članstvo ji želi hitrega okrevanja.

Turčija v nevarnosti napada?

Ljudstvo naklonjeno zaveznikom

New Delhi, Indija, 25. marca.—Člani turške misije, ki so dospeli sem, vidijo možnost Hitlerjevega napada na Turčijo, ki morda pride v prihodnjem maju. Nemške čete bodo morda udrle v Turčijo in začele prodirati proti Kavkazu.

Maj se smatra za kritični mesec, ker se staja sneg v prelazih v južnih in vzhodnih turških hribih in postane teren ugoden za operacije vojaških motornih kolon. Nemški napad, če bo odrejen, naj bi znižal pritisk ameriških, angleških in ruskih čet na osiščno silo na drugih frontah. Napad na Turčijo bi bil logičen korak v nemških vojnih operacijah, da pridejo naciji do olja v kavkaških pokrajinah in razcepijo sovražno fronto.

Napad na Turčijo bi prišel kot obupna Hitlerjeva gesta, čigar armade dobivajo strahovite udarce na ruskih frontah. On ne bo smel čakati in mirno opazovati zoževanje obroča okrog njegove oborožene sile.

V pričakovanju napada Turčija drži svojo armado v mobilizaciji. To pomeni težko breme revni deželi, ki je morala zaradi vojne ustaviti izvajanje programa splošne rekonstrukcije, ki ga je začrtal predsednik Kemal pred svojo smrtjo.

Očitno je, da je turška vlada izgubila vero v zmago osiščnega orožja. To dokazuje nedavna konferenca med turškimi voditelji in britskim premierjem Churchillom. Ta se ne bi bila vršila, če ne bi Turčija videla znamenj poraza Nemčije in Italije v tej vojni. Prebivalci Turčije so naklonjeni zaveznikom in slišijo se apeli, naj se postavi na njihovo stran. Člani turške misije so izjavili, da Turčija ni več lovišče srečnih nemških diplomatov, veščakov in njihovih žen.

Deset ubitih pri eksploziji

Avtoritete odredile preiskavo

Ravenna, O., 25. marca.—Deset delavcev je bilo ubitih in dva ranjena pri eksploziji, ki se je pripetila v tukajšnji municijski tovarni. Vzrok eksplozije še ni ugotovljen v preiskavi, katero so odredile federalne avtoritete.

Polkovnik Raymond A. Brown, vojaški nadzornik tovarne, je objavil imena žrtev eksplozije. Ubiti so bili Robert Scott, O. Sayre, Davis Anderson, Alex Woodman, Samuel R. Wagoner, Harry S. Keyer, William F. Allen, Don Wirth, Rufus Bankston in George W. Hawkins, ranjena pa O. Thompson in Robert Hillier. Slednja sta bila odpeljana v mornarsko bolnišnico v Clevelandu.

Eksplozija se je pripetila tik pred poldnem in slišali so jo celo v Youngstownu, 30 milj stran od pozorišča.

Restavracije dobe manj mesa

Nova odredba stopi v veljavo prihodnji teden

Washington, D. C., 25. marca.—Urad administracije cen je določil odmerke mesa za restavracije, hotele in druge ustanove, ki strežejo gostom. Zadevna odredba stopi v veljavo prihodnji pondeljek in določa znižanje porabe mesa za 25 odstotkov. To velja tudi za maslo, sir in druga živila, ki se dele v odmerkih.

Gostje, ki obedujejo v restavracijah, ne bodo oddajali znamk za živila, ki jih pojedo, toda porcije bodo reducirane. Uradniki poljedelskega departmenta zdaj študirajo načrte glede omejitve serviranih jestvin.

Druga odredba urada administracije cen določa redukcijo dostavljanja potrebščin pekarnam in procesorjem živil za trideset odstotkov v primeri s porabo v decembru preteklega leta. Restavracije, hoteli in druge ustanove bodo kupovale meso in maslo na točke, na isti način kot gospodinje. Za nakup bodo izročale rdeče znamke iz knjižice št. 2.

Koliko mesa bodo dobili posamezniki na teden, še ni določeno. Domneva se, da bo odmerek znašal dva funta mesa za osebo, več ali manj. Možno je, da pridejo tudi jajca v vrsto živil, ki se dele v odmerkih.

Danci odglasovali za demokracijo

Volilci dali zaupnico ljudski vladi

Stockholm, Švedska, 25. marca.—Izid volitev na Danskem kaže, da so volilci oddali ogromno število glasov za demokracijo na apel svojih voditeljev. Radijska poročila iz Copenhagena pravijo, da je bilo glasovanje za demokracijo stoodstotno v nekaterih distriktih, v drugih pa 90 in 80-odstotno. Volitev se je udeležilo okrog 1,800,000 volilcev.

Danski krogi še niso pojasnili, zakaj so Nemci, ki so gospodarji dežele, dovolili volitve. Nekateri menijo, da bodo naciji izrabili volitve v propagandi, da je Danska zadovoljna z nemško nadvlado.

Koalicijska vlada premierja Erica Scaveniusa je izgubila osem izmed 148 sedežev v nižji državni zbornici, toda nacijske grupe niso dobile nobenega. Vladno koalicijo tvori pet strank in voditelji teh so apelirali na prebivalce, naj se udeleže volitev v velikem številu. Poudarjali so, da bi bila neudeležba v bistvu udarec demokraciji. To stališče je podprl tudi Christmas Moeller, vodja svobodnih Dancev v Londonu. On je dejal, da je volilni izid moralni poraz za nacije. Nacijske grupe so dobile le 1.9% od skupnega števila oddanih glasov. "Skoro dva milijona volilcev je glasovalo za demokracijo in svobodo in samo 67,000 proti," je rekel Moeller. "Danci so dali zaupnico ljudski vladi in demonstrirali svoje simpatije napram Združenim narodom."

KONTROVERZA O POVOJNEM NADZORSTVU SVETA

Ustanovitev mašinerije za izravnavo sporov

SENATORJI V DVEH TABORIH

Washington, D. C., 25. marca.—Kontroverza v kongresu za in proti predlogu, da Amerika prevzame vodilno vlogo v gibanju za ustanovitev mednarodne policijske sile, ki naj bi vzdrževala in ščitila mir po vsem svetu po zaključenju sedanje vojne, se nadaljuje. Senatorji so v dveh taborih in izgleda, da je oni, ki ga tvorijo zagovorniki predloga, močnejši.

Senator Taft, republikanec iz Ohia, je na sestanku s časnikarji dejal, da bi ustanovitev mednarodne policijske sile povzročila trenje in nove komplikacije, zato naj se Amerika omeji na izražena načela. Senator Wheeler, demokrat iz Montane in vodilni izolacionist pred japonskim napadom na Pearl Harbor, je izjavil, da bo odločno pobijal predlog.

Na drugi strani so sponsorji resolucije, da Amerika prevzame vodstvo programa kooperacije na široki podlagi v vojni in po vojni. Na njihovi strani je senator Tom Connally, demokrat iz Texasa in načelnik odseka za zunanje zadeve. On se je izrekel za ustanovitev mednarodne mašinerije, ki bi s pomočjo policijske sile izravnavala konflikte med narodi in s tem preprečevala agresije in osvajanja ozemlja.

Connally je dal razumeti, da se ni obvezal, da bo podpiral resolucijo, ki so jo sestavili senatorji Hatch, demokrat iz Nove Mehike, Burton, republikanec iz Ohia, Hill, demokrat iz Alabame in Ball, republikanec iz Minnesote, ki določa militaristične sankcije proti onim, ki bi se uprli odlokom mednarodne organizacije, dasi se strinja z namenom.

Senator Austin, republikanec iz Vermonta, je pozdravil resolucijo kot obvestilo svetu, da se je Amerika odpovedala izolaciji kot politiki v odnošajih z drugimi državami. Nekateri senatorji so izjavili, da bodo imeli ameriški vojaki besedo in oni bodo povedali, ali so za ali proti policijskemu nadzorstvu sveta.

Lehman bo kmalu odpotoval v London

Washington, D. C., 25. marca.—Tu je bilo naznanjeno, da bo bivši governer newyorške države Lehman kmalu odpotoval v London, kjer se bo vršila konferenca, na kateri bo razprava o problemu nasičevanja evropskih prebivalcev. On je načelnik odbora, v čigar področje spada dobavljanje in razpečavanje živeža med prebivalce evropskih držav po zaključenju vojne. Konference, ki se bo vršila v Londonu, se bodo udeležili reprezentantje vseh Združenih narodov.

Gangeža se predala oblastem

Chicago, 25. marca.—Louis Campagna in Paul Ricca, voditelja gangeškega sindikata, ki ga je nekdaj kontroliral Al Capone, sta se predala federalnim oblastem. Oba sta bila po federalni veleporoti v New Yorku obtožena izsiljevanja. Campagna in Ricca sta prišla v urad federalnega maršala Williama H. McDonnella včeraj popoldne. Po zaslišanju pred komisarjem E. R. Walkerjem sta bila izpuščena pod poroštvom $50,000 za vsakega.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto. $3.00 za pol leta. $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto. $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year. Chicago and Cicero $7.50 per year. foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (March 31, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Protesti proti Otonu pomagajo

Demokratični elementi v Ameriki, med njimi naš SANS, ki so zadnje čase vehementno protestirali pri vojnem departmentu in drugih oddelkih vlade v Washingtonu proti protežiranju "kronprinca" Otona Habsburga, so pred nekaj dnevi izvojevali majhno zmago.

Zmaga je v tem, da je vojni department v Washingtonu pod pritiskom protestov, s katerimi so ga poplavili Čehi, Slovaki, Poljaki, Jugoslovani in demokratični avstrijski Nemci—umaknil svojo odredbo za prisilno vojaško službo v "avstrijskem bataljonu" (ki je uradno znan kot 101. pehotni bataljon) in je razglasil, da vojaki tega bataljona lahko vprašajo za premeščenje, če se jim ne dopade služba pri tem bataljonu.

To pomeni, da vsi oni, ki so bili proti svoji volji vtaknjeni v "avstrijski bataljon" ameriške armade, lahko odidejo k drugim vojaškim enotam. S tem je popravljena krivica, ki se je zgodila prizadetim možem. Protesti so pomagali.

Ni pa s tem še doseženo vse, kar zahtevajo zagovorniki demokracije, namreč—da se "avstrijski bataljon" razpusti, ker ga ni treba. Ako bodo zagovorniki demokracije dovolj vztrajni in energični s svojimi zahtevami in protesti, dosežejo tudi to.

Afera "avstrijskega bataljona" in habsburške monarhistične propagande v ozadju razburja ameriško javnost že okrog šest mesecev. Oton Habsburg, najstarejši sin zadnjega avstrijskega cesarja Karla, se nahaja s svojima dvema bratoma vred že dalj časa v Združenih državah; semkaj je prišel z belgijskim potnim listom (njegova mati, bivša avstrijska cesarica Cita, biva v Kanadi). S pomočjo nekaterih vplivnih nazadnjaških Američanov—pred vsem v katoliških krogih—je Oton dosegel toliko, da mu je vojni department lansko jesen dovolil organiziranje posebnega "avstrijskega bataljona" v ameriški armadi z namenom, da bo ta bataljon pomagal pri osvoboditvi Avstrije. Oton je namreč prepričal odgovorne uradnike v Washingtonu, da je neizprosen sovražnik Hitlerja in nacizma in njegova želja je, da Avstrija postane spet samostojna v smislu Atlantskega čarterja in Rooseveltovih štirih svobod.

Verjetno je, da Oton Habsburg sovraži Hitlerja in nacizem, da mu pa je kaj za demokracijo, je velik bluf. Oton ni vzgojen za demokracijo in privatno si dovoljuje, da ga njegovi prijatelji in pristaši nazivajo "veličanstvo," kar pomeni, da sanja o cesarski časti in obnovi mrtve avstro-ogrske monarhije.

Prva odredba vojnega departmenta glede "avstrijskega bataljona" je bila, da se bataljon rekrutira iz samih prostovoljcev, to je iz državljanov bivše Nemške Avstrije, ki se nahajajo v Združenih državah. Prostovoljcev pa ni bilo! Oglasilo se je po nekem poročilu le 29 mož, po nekem drugem poročilu pa le sedemnajst avstrijskih Nemcev za Otonov bataljon! Tu so bili všteti tudi trije bratje Habsburgi.

To je bil najlepši dokaz, kako grdo je Oton nafarbal vojni department, ko je gobezdal, da avstrijski Nemci v Ameriki komaj čakajo na njegov bataljon. Blamaža je bila velika, ampak vojni department se ni hotel umakniti, ko je storil prvi korak. Odrejeno je bilo, da se v "avstrijski bataljon" premestijo vojaki iz drugih enot ameriške armade—namreč oni, ki so bili rojeni v mejah bivše Avstro-Ogrske in ki še niso ameriški državljani. To je zadelo Čehe, Slovake, gališke Poljake, Hrvate in Slovence poleg avstrijskih Nemcev! In premeščenje je bilo prisilno; nihče se ni mogel upreti temu. Bataljon je bil nastanjen nekje v Indiani in premeščenci, večinoma Slovani, so se morali na Otonovo povelje takoj učiti nemščine. To je povzročilo silno nevoljo med rekruti.

Zdaj je pa konec te farse. Premeščenci lahko zapuste bataljon in se vrnejo k svojim prejšnjim enotam. Ostanejo le Nemci in morda nekaj zakrknjenih monarhistov, katerim ugaja, da imajo Habsburžana za poveljnika.

Odločno je treba poudariti, da te komedije s Habsburžani ne bi nikdar bilo na ameriških tleh, če bi Oton s svojima bratoma vred ne dobil toliko potuhe in podpore v irsko-katoliških krogih in organizacijah, katere imajo velik politični vpliv v Bostonu, New Yorku in Washingtonu. Te irsko-katoliške organizacije so močan element v demokratski stranki in izvajajo svoj pritisk na politične faktorje in organe v vladi malokdaj brez uspeha; imajo namreč vpliv v obliki volilnega kola, ki ga spretno vihte nad kongresniki, senatorji, governerji in drugimi višjimi političnimi osebnostmi.

To se je pokazalo pred kratkim, ko so višji katoliški cerkveni krogi v Washingtonu in New Yorku priredili svečane ceremonije ob obletnici padca Avstrije, ko je Hitler okupiral Avstrijo v marcu 1938, in ob tej priliki je bil navzoč tudi "kronprinc" Oton. Na primer v Washingtonu je—"Very Rev. Ignatius Smith, O. P., dean of Catholic University's philosophy department, addressed a host of worshippers, which included Otto, and some leading diplomatic, legislative and religious figures"—kot se čita originalna vest.

Iz Brooklyna, N. Y. nam je pa naročnik Prosvete poslal izrezek iz lista The Long Island Press s sliko, katera kaže Otona Habsburga v družbi smehljajočega se cerkvenega dostojanstvenika P. J. McCormicka, O. P., v svečeniškem ornatu. . .

Slovenska duhovščina v Ameriki je javno protestirala proti habsburški propagandi v Ameriki. Ali bo kdaj protestirala proti ameriški irsko-katoliški duhovščini, katera je glavni steber te stupidne, monarhistične in neameriške propagande?—

Glasovi iz naselbin

Se strinja z Rickenbackerjem

Hudson, Wyo.—Čitala sem v Prosveti z dne 16. marca članek Milana Medveška "Od časa do časa". Se ne strinjam z Milanom, kar piše o Rickenbackerju. On je bil na bojišču na Pacifiku in ve, kako je tam. Tukaj je pa nekaj delavcev, ki ostajajo doma od dela na domači fronti. To so največji sovražniki naših fantov.

Sem gotova, če bi poslali v "lisičje luknje" one, ki ostajajo doma brez vzroka, na njih mesta pa poslali nekaj fantov iz "lisičjih lukenj", bi jih ti ne pustili na cedilu, in tudi štrajkov bi ne bilo za "duration". Jaz mislim, da je štrajk v vojnem času le zasaditev noža v hrbet našim fantom, ki so na bojišču, ali pa znak, da ima Hitler tukaj svoje agente, ki sejejo prepir, samo da več naših fantov ne bo nazaj.

Milan piše, da je 113 poslancev glasovalo za in trije proti temu, da se povabi Rickenbackerja kot govornika. Jaz mislim, da tisti trije poslanci nimajo nobenega sina v "lisičjih luknjah". Jaz imam svojega sina že nad leto dni nekje na fronti. Tudi mislim, da je Rickenbacker prijatelj naših fantov, o katerih vem, da ne delajo samo osem ur.

Če sem sovražnica delavcev ker tako pišem, pa naj bom. Milan je pisal tako kot on misli, da je prav, jaz pa povem kot jaz mislim. Mogoče sva oba "half wrong". Zelo rada čitam Prosveto, posebno dopise in domače vesti.

Jennie Majdic, 183.

Novice iz Minnesote

Eveleth, Minn.—Minilo je že leto dni, od kar sem se zadnjič oglasila v Prosveti. Pa nič zato, kajti list ima polno dopisov, ki so hvale vredni. So različni in prav je tako. Mnogo vetrov razkuži zrak. Ženske imajo pogum. Mrs. Chankgkaišek je rekla, da žena vedno gleda do zmage in ne odneha.

V Evelethu je vedno kaj novega, vendar ni veliko poročil. Drugi teden v marcu smo spremili k večnemu počitku sestro Gertrude Kuzmo ob velikem številu sorodnikov, znancev in članic. Ona je bila članica društva 130 SNPJ veliko let, se redno udeleževala sej in bila spoštovana in uljudna povsod. Pri društvu jo bomo pogrešale. Sorodnikom izrekamo naše sožalje, tebi, draga Gertrude, pa blag spomin!

Na dan njenega pogreba je bil tak mraz, da se nismo mogle udeležiti pohoda. Stopile smo pred cerkvijo v vrsto in društvena zastava jo je spremila v cerkev. Predsednica in tajnica sta jo spremili do groba in tam opravili društvene obrede.

Dne 15. marca pa je bil pogreb umrlega brata Antona Sterleta, člana društva 69 SNPJ. Bil je bolan več mesecev. Več let od začetka je bil predsednik Društvenega doma. Torej ga je pomagal graditi. Postavljal ali polagal je tudi cevi, katero delo mu je šlo dobro od rok in z veseljem je pomagal tudi pri drugem delu. Ob času pogreba je bil prav tak mraz kot sem že zgoraj omenila. Člani so ga spremili v cerkev, pohoda pa ni bilo, kajti mraz je bil gospodar. Blag spomin dragemu bratu, družini pa naše sožalje!

Dne 17. marca smo dobili člansko izdajo Prosvete, v kateri smo videli zmagovalce v kampanji za nove člane. Zares dobri delavci za napredek jednote. Čestitam vsem sotrudnikom. Minnesota je na tretjem mestu, na čelu pa sestra Uršula Ambrožič in njena pomočnica Josephine Frontar. Mi smo ponosni na njeno delo in trud, kajti vemo, da ga je bilo dosti, a ona se ga ni ustrašila. Na seji je predsednica vedno vprašala, če ima katera kakšnega novega kandidata. Ker ni bilo odmeva, je dala kladivo podpredsednici in dejala: "Ker nimate nič, bom pa jaz predlagala." Čita imena. Včasih jih je bilo 15, drugič 17, enkrat 23 in tako naprej vse leto. Tako smo bile vse vesele njenega uspeha. Seveda, hvala tudi tistim, ki so pristopili in imajo zaupanje v našo dobro in veliko jednoto. To naj bo vzgled, kaj se lahko napravi, kjer je dobra volja in čut do napredka.

Še nekaj bi rada zapisala. Naše seje so vedno lepo obiskane, dolgo zborujemo in vse razmotrivamo. Predsednica skrbi, da nič ne pozabimo. Po seji imamo vedno tudi kaj zabave. Na januarski seji je mladinski krožek podal božično igro "Siromašni čevljar", ki je prav pomembna v teh časih. Bile smo hvaležne onim, ki so se potrudili in učili otroke.

Sem že 26 let članica in se udeležujem sej. Na marčni seji sem bila pa presenečena, kajti udeležba je bila tako pičla, da je bil komaj kvorum, da se je seja lahko pričela. Naj povem zakaj. Bila je taka burja, da je pihala 63 milj na uro. Človek se ni upal iz hiše pogledati. Torej ni zamere, če vas ni bilo med nami, samo da zopet redno v bodoče prihajate. Sklep je bil, da dobimo Majski glas. Darovale smo pet dolarjev za Rdeči križ in izvolile odbor, ki bo prodajal vojne znamke. Še več drugih stvari je bilo v pretresu. Jennie Chappel je bila tudi srečna na tej seji.

Zadnjič sem čitala par spominov iz mladih let. Prav dopadlo se mi je in tudi verjamem. Naj tudi jaz omenim ta-le dogodek. Bilo je leta 1911. Šla sem k deseti maši v Struge. Župnik govori takole s prižnice: "Oče nebeški je dober in usmiljen, posebno rad izkaže usmiljenje revnemu ljudstvu . . ." Sredi cerkve se pa neka ženska oglasi in močno zavpije: "Ti lažeš, to ni res, ti ne verjamem . . ." Župnik se oglasi in zapove možem, naj tisto žensko peljejo ven, kar se je zgodilo.

Dotična je potem šla v prodajalno in kupila 15 vatljev kotenine. Pa so jo vprašali, kaj bo s tistim blagom. Ona pravi, da si bo naredila tolikšno srajco kot je župnikova in potem bodo tudi nji verjeli. To sem videla na lastne oči. Gotovo je še kateri v tej deželi, ki je to videl in lahko potrdi.

Čitala sem dopis brata Jeriča, ki pravi, da včasi kaj zasluži s konjsko vprego. To rada verjamem. Zdaj gotovo orje snežne zamete, ker traktorji niso kos tej nalogi. Sneg je trd in visok, konji imajo visoke noge, traktorji so pa nizki. Danes je že četrti dan, ko farmarji ne morejo pripeljati mleka v mesto.

Le zopet se oglasi v Prosveti, brat Jerič, kako je pri vas na Chisholmu. Včasih je bilo od tam kaj ženskih dopisov. Upam, da se v kratkem oglasite, namreč sestre Pasarich, Kraintz in druge, kakor tudi Valentinčič, Jakob Župančič in drugi. Vsi ti so že veliko pisali.—Pozdrav vsem delavcem in članom SNPJ.

Jennie Ozanich, 130.

S pota

Na mojih kratkih potovanjih po Minnesoti premišljujem marsikaj. Zlasti pa o dopisih, ki kar naprej cikajo proti temu, kar je bilo sklenjeno na Slovenskem narodnem kongresu 5. in 6. decembra v Clevelandu, to je za edinost nas vseh v interesu onih v stari domovini, ki nam kličejo: Usmilite se nas!

Da bi že jenjalo ono, kar je že Krist rekel o farizeju, ki je prevzetno rekel cestarju, da ni tak grešnik kakor je on. Nerad to omenjam, ali v nekem listu nekdo namiguje nekako tako kot je rekel farizej o cestarju. Je tako kot je pisano v bibliji: "Ne bojte se onih, ki vam kruha ne dajo; bojte se izvabljivcev in farizejev . . ."

Z zanimanjem sem premišljeval o onem, kar omenja znani mi brat SNPJ mr. Marela iz coloradskih hribov. On me je vprašal, če vem, kje je sedaj njegov zahrbtni tožitelj pater Smole. Naj mu bo povedano, da je kot pozabljenec nedavno umrl v nekem sanatoriju. Nedavno sem srečal njegovega kolega, ki sta skupno s Smoletom tukaj po Minnesoti ljudi ne le tožarila, pač pa tudi iz služb rinila.

Slično kot piše rojak Marela se je godilo tudi meni med zadnjo vojno. Ali pozabimo na to. Vsaj tako sem sklenil tudi jaz za časa Slovenskega narodnega kongresa. Začasno le pozabimo lumpeže, Jude Iškarjote in lažifrazarje in pojdimo mimo farizejev.

Posebno lepo piše v Prosveti rojakinja Kraintz iz Detroita. S to vrlo rojakinjo sva sedela skupaj na Slovenskem narodnem kongresu. **Matija Pogorelc.**

Rusija zopet na rešetu

Cleveland.—Ko sem zadnjič poslal imena naših vojakov, članov društva 53 SNPJ, se je nekje izgubilo ime Franka Dacarja, ki menda služi v Great Lakes Naval Training Stationu in je enkrat celo obiskal glavni urad jednote. Ampak kdo bi se vedno jezil.

Ne bom se jezil niti na Johna Urbiča iz Iron Mountaina, Mich., ki je tudi popravljal moj dopis, češ, da Rusija ni bila industrijska država pod carjem. Koliko je bila in koliko ni bila, kakor tudi kaj je Sovjetska Rusija in koliko je industrializirana, ni vprašanje. Jaz sem le navedel, koliko je bila Sovjetska Rusija militaristična v času, ko Združene države niso bile, toda v dobrem poldrugem letu ali dveh letih so postale največja militaristična mašina na svetu.

Kdor noče tega verjeti, naj vpraša predsednika Northrop Aircraft Co. iz Los Angelesa, Cal., ki je rekel, da bo tamkajšnja okolica producirala dvakrat več letal kot nacijska Nemčija in štirikrat toliko kot Japonci. No, kje je pa Ford in druge letalske tovarne.

Kakšna je bila Rusija leta 1924, grem lahko k mojemu bližnjemu sosedu Franku Fendetu in ga vprašam, kajti on je bil tam in vplačal $800 ameriškega "keša" v komuno; enako so vplačali po $800 njegovi sodrugi Frank Rupnik, John Gorjanc in Frank Mihelich. Po nekaj mesecih smo jih pa zopet videli, ko so prišli nazaj v Collinwood, dasi so rekli, da jih prej ne bo, da se vrnejo z—rdečo zastavo . . .

Radi tega bi mi radi videli one, ki tako hvalijo Rusijo, češ da je tam med in mleko, da bi šli tja in se nazaj vrnili z rdečo zastavo. Potem bi tudi mi korakali za njimi v komune in postali komunisti. To bi jaz rad videl in dočakal.

Tony Novak je leta 1942 tja nesel precej dolarjev, ali nazaj jih je prinesel le toliko kolikor si jih je dal vdelati v podplate svojih čevljev. Pokojnega Ruthemberga sem leta 1925 pobaral v Waukeganu, ko je hvalil Sovjetsko Rusijo, kaj je delal tam. "I was at the congress," je odgovoril. Mi tukaj smo pa plačali, da se je peljal na kongres in je torej lahko hvalil deželo sovjetov.

Rusija je all right za Ruse, ker oni so vajeni onega, kar dobe. Ni pa za Amerikanca, ne glede kako jo kdo hvali. Dokaz je to, da jo je še vsakdo primahal nazaj, če je le mogel. Tudi Martin Judnič iz Waukegana, ki danes neče govoriti o Rusiji in ima rajši Waukegan, kakor tudi Jack Benny.

Da se Rusija junaško bori, je dejstvo, kajti bori se za svoj obstoj, ker jo ograža sovražnik. In kot taka se mora boriti, ako neče podleči in biti uničena kot samostojna država. In ker je Rusija last 180 milijonov Rusov, se bodo ja hrabro borili za svojo domovino, kot bi se tudi jaz za svojo kožo, če bi bil napaden in če bi se mogel braniti.

Rekel sem, da je Nemčija postavila 80 milijonov Nemcev proti 180 milijonom Rusov. Toda če hoče kdo priklopiti še Italijane, jih bo okrog 125 milijonov skupaj z Nemci; z Bolgari, Rumuni in Madžari pa je vseh skupaj okrog 160 milijonov. Za nameček so v tem taboru še Japonci, po številu okrog 75 milijonov, ki pa se bore le proti Kitajski, Ameriki in Angliji. Potem pa priključimo k Rusiji 135 milijonov Američanov in Angležev z njih dominiji vred, ki so skupaj tudi velika pomoč Rusiji.

Sedaj je Rusija vendar dala malo priznanja zaveznikom, ko se je oglasil v Moskvi ameriški poslanik Standley in tako rekoč obdolžil Stalina, da neče povedati Rusom, da dobivajo pomoč iz Amerike in Anglije. Mi smatramo to za velikansko pomoč Rusiji, čeprav še ni druge fronte v Evropi. Le pomislimo, koliko letalskih tovarn so zavezniki že uničili nacijem, ki sedaj nimajo toliko letal za napade na Rusijo kolikor bi jih radi imeli. In bojna letala so danes najhujše orožje. Naciji so to šele sedaj izvedeli, ko jih zavezniki neprestano napadajo.

Torej ni čudno, ko piše Enakopravnost, da je Hitler možgansko bolan. Ameriški in angleški bombniki so iz vraga in zato je Hitler lahko živčno bolan in lahko, da bo kmalu umrl. Le škoda, da ni poginil že prej predno je razvil—"narodni socializem!"

Moram vam povedati, da se tudi jaz zanimam za Rusijo in pridno zasledujem poročila o tamkajšnjem razvoju in njenem vojaškem ustroju. Tako sem šel v kino Penn Square, da vidim slike Leningrada, ki je bil oblegan dolge mesece po nacijih.

Kako je v Leningradu? Mesto je lepo s širokimi ulicami, velikimi palačami, ki seveda niso take višine kot so naše v New Yorku, Pittsburghu, Clevelandu, Chicagu in drugih velemestih. Most, ki sem ga videl preko reke Neve, je kolosalen in se lahko primerja z najbolj mo[illegible] nim v Ameriki. Poulične se morejo kosati z našimi v Cl[illegible] velandu, pač pa ne zaostaj[illegible] za onimi v Chicagu. Videl se[illegible] žensko motornico, ki je operira[illegible] la poulično.

V zimi leta 1941-42 so nac[illegible] razbili leningrajsko elektrarn[illegible] in poulične niso vozile. Tran[illegible] portacije ni bilo ne z vozovi [illegible] ti z motornimi busi, ker bila [illegible] tako huda zima, da bi tudi [illegible] normalnih razmerah težko p[illegible] važali potnike.

Leningrad je bil odrezan [illegible] železnic. Nastalo je vprašanj[illegible] kako dobivati živež in obramb[illegible] potrebščine. Jezero Ladoga [illegible] verovzhodno od Leningrada [illegible] bilo zamrznjeno in led je mo[illegible] biti zelo debel. Vpregli so [illegible] ne traktorske pluge, da izdel[illegible] pot po ledu, da so potem lah[illegible] dobivali živež in obrambne p[illegible] trebščine s troki in traktor[illegible] Tako se je življenje mestne[illegible] prebivalstva nekoliko izboljš[illegible] lo. Ta tir v snegu je trajal, d[illegible] kler ni sneg skopnel. Ko se [illegible] že led tajal in ko je bila na nje[illegible] že voda, so še zmeraj vozili [illegible] traktorji in troki po njem, d[illegible] kler se je dalo.

Na sliki sem videl mrt[illegible] Nemce, razbita nacijska letala [illegible] svastiko, ki so jih Rusi sestrel[illegible] s protiletalskimi topovi. Poč[illegible] je vodovodna cev in vode ni [illegible] lo. Je li bil vodovod razbit [illegible] bombo ali radi mraza, ne ve[illegible] Skopali so jarek kar na ulici [illegible] iz njega zajemali vodo. Vse [illegible] se je dogajalo v hudem mra[illegible] kateremu pa je tamošnje lju[illegible] stvo navajeno in ga zna pre[illegible] šati.

Da rusko ljudstvo trpi, [illegible] trpi radi vojne, je resnica. O[illegible] zil sem, da so morali popravlj[illegible] tanke kar v mrazu, ker me[illegible] ni bilo kuriva za gretje tova[illegible] Ampak v tej vojni ne trpi sa[illegible] rusko ljudstvo. Neizmerno t[illegible] tudi naše ljudstvo v starem k[illegible] ju. Spominjam se moje ed[illegible] sestre in njenih dveh ma[illegible] otrok, ki jih nisem mogel dob[illegible] iz stare domovine radi Hoov[illegible] jeve prosperitete. In kakšne t[illegible] koče imajo tudi tam pri dob[illegible] drv za gretje koč. Torej vsi o[illegible] ki pravimo, da se pobrigajmo [illegible] svoje, ki smo jih zapustili v r[illegible] nih krajih, in za našo novo [illegible] movino, moramo vendar biti [illegible] pravem.

Stavim vprašanje vsem on[illegible] ki se vedno tako ogrevajo [illegible] Rusijo: Ali vam je znano, da [illegible] Rusi res tako ogrevajo za [illegible] narod? Ali ve še kdo drug[illegible] Rusiji razen vladnih organov, [illegible] žive v južni Evropi ljudje, ki [illegible] imenujejo Slovenci in so slov[illegible] ske krvi? Meni se zdi, da ve[illegible] na ruskega naroda ve o nas m[illegible] kot pa Američani, med kater[illegible] živimo. In če se ne ogrevajo [illegible] nas, je to radi njih nevedno[illegible] kakor tudi niso bili informir[illegible] o pomoči, ki jim jo nudita A[illegible] rika in Anglija. V Rusiji izve[illegible] ljudje le to, kar dovoli vlada.

Da v New Yorku, kjer je gl[illegible] ni stan za zbiranje vojne pom[illegible] či za Rusijo, to vedo, kakor t[illegible] do tudi, da je v Chicagu Slove[illegible] ska narodna podporna jedno[illegible] ki je precej radodarna za rus[illegible] pomoč. Tudi sovjetsko posla[illegible] ništvo se je izrazilo pohvalno [illegible] naši jednoti.

Torej onim članom, ki bo[illegible] rekli, da sem proti Rusiji, [illegible] bo povedano, da sem še vse[illegible] glasoval za vojno pomoč Rus[illegible] in ni nikjer rekorda, da bi [illegible] proti. Ampak sem rojen Slo[illegible] nec in kot tak se zavedam, da [illegible] moja prva dolžnost delati za m[illegible] jo državo Ameriko in pomag[illegible] slovenskemu narodu, ne pa ri[illegible] ski državi ali komu drugem[illegible]

(Dalje na 3. strani)

Slika kaže ameriški konvoj na poti proti Rusiji, ki ga napadajo nemški letalci.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 26. marca 1923)

Domače vesti. V Imperial, Pa., so v enem tednu umrli tri rojaki: Jakob Jamnik, 39, Jak[illegible] Turšič, 60 in Andrej Opeka, [illegible] zadnja dva člana SNPJ.

Delavske vesti. Italijanski d[illegible] lavci v Ameriki se organizir[illegible] proti fašizmu.

Inozemstvo. Nemška vlada [illegible] odredila velik policijski n[illegible] na fašiste.

Sovjetska Rusija. Obto[illegible] očita nadškofu Cepliaku, da [illegible] med drugim skrival podrši[illegible] no zlato.

Vesti z jugoslovnaske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

VESTI LONDONSKEGA RADIA

London, 12. marca (Radiopre-jemna služba).—V oddaji za Ju-goslavijo odgovarja londonski radio nemški propagandi, ki se pritožuje radi angleških zračnih napadov na nemška mesta.

Vodilni nemški listi kakor Muenchener Neueste Nachrich-ten, Koelnische Zeitung in dru-gi odkrito priznavajo, da so na-padi britanskih letal hudo po-škodovali nemška mesta in pove-čio celo, da je vzdrževanje mo-rale civilnega prebivalstva ena najtežjih nalog. Tudi na radiu slajejo slična priznavanja kot izvod splošne ofenzivne propa-gande, s katero nameravajo ustaviti zračno vojno.

Toda Nemci pozabljajo, da so oni sami začeli to vojno v času, ko so imeli premoč v zraku in da civilno prebivalstvo drugih dežel takrat ni bilo vredno nji-hovega usmiljenja.

Že pred 10 leti je Hitler iz-javil, da bo z zračno vojno uni-čil zaveznike. Varšava, Rotter-dam, Belgrad, Coventry in Lon-don potrjujejo, da je to zares nameraval.

V letu 1940 je nemški radio navdušeno klical nemškemu na-rodu: "Nebo nad Londonom je potemnelo ob bombnih letal, ki so prinašala Angležem zaslože-no kazen, a nemškemu narodu veliko zadovoljstvo." Pred tre-mi leti so opisali v knjigi, na-menjeni otrokom, uničevanje Coventryja: "Nebo je bilo svet-lo kakor podnevi, a pod našimi letali se je razprostiralo na mrt obsojeno mesto . . . Britani-ja, sama si to hotela!" Ko je v januarju tega leta London poro-čal, da so nemške bombe ubile 9 šolskih otrok, je izjavil nem-ški kapetan, ki je bil vodja tega poleta, da je bil "izredno zani-miv in da je najbrže Anglijo razljudil."

Zdaj, ko se jim vrača milo za drago, so se Nemci začeli pri-tževati. Toda pomočnik bri-anskega ministra letalstva je izjavil: "Ako nemško civilno prebivalstvo trpi, to ni naša krivda. Nemški narod ima sam v svojih rokah možnost, da se temu trpljenju izogne."

•

London, 12. marca (Radiopre-jemna služba).—Delavci v Ate-nah so začeli stavko v znak pro-testa proti obči mobilizaciji de-lavcev. Okupatorji so poslali proti njim oklopne vozove in s strojnicami pobili 200 meščanov. Toda štrajk je močno orožje in grški delavci se ga zdaj že dru-gič z uspehom poslužujejo.

V . . . —

VESTI IZ JUGOSLAVIJE

Tagepost od 1. februarja 1943 poroča, da je Heimatbund po-vsod v Dolnji (slovenski) Štajer-ski priredil svečanosti o priliki 10-letnice Hitlerjeve vlade.

•

Angleški list **Sunday Times** poroča, da Nemci zdaj grade ob-rambne linije v Vardarski in Mo-ravski dolini, kakor seveda tudi povsod na dalmatinski obali Ja-ranskega morja.

•

General Bader, vrhovni po-veljnik nemških vojaških sil v Jugoslaviji, je zagrozil srbskemu narodu, da bo dal postreliti po 100 srbskih osebnosti za vsakega vojnega načelnika, ki bo zapu-stil svoje mesto; za vsakega žu-pana ali [illegible]škega predsednika, ki bo sodelovalo z Mihajloviču, bo ustreljen po 10 Srbov. Za sabotažo, ki so jo Nemci že do-zdaj [illegible] je 100 oseb.

•

Deutsche Zeitung in Kroatien [illegible] januarja: "V petek [illegible] nemške čete v Bi-[illegible] mesto roparjev in [illegible]na sovražna pro-[illegible]dila na radiu, da so [illegible]zali nemške vojaš-[illegible] je zdaj razkrin-[illegible]ških čet v Bihač, [illegible]tnem času središ-[illegible]vnega poveljstva

Različne vesti z Balkana

London, 17. marca (ONA). — Iz nemških virov prihaja danes vest, da so zasedbene oblasti od-krile in zasedle v bližini Čačka v Srbiji, podzemeljsko trdnjavo in orožarno, v kateri se je naha-jala posadka jugoslovanskih ge-rilcev.

Nemci trde, da so zaplenili ve-like množine municije, živeža in propagandnega materiala. V vsem okrožju so začeli izvajati aretacije in loviti zavedno misleče ljudi.

V Paveličevi marionetni hr-vaški državi pa se med tem na-daljuje večno čiščenje v vrstah ustaškega vodstva. Hrvaški po-glavnik je zopet odpustil 18 ča-stnikov; že zadnji teden je "izči-stil" enega polkovnika, tri ma-jorje, dva stotnika in dva poro-čnika.

Ankara, 17. marca (AP).—Tur-ški ministerski predsednik Sara-coglu je imel važen govor o zu-nanji politiki, v katerem je med drugim dejal:

"Turki ljubijo in spoštujejo demokratični in republikanski a-meriški narod."

Kadarkoli je v svojem govoru omenjal Anglijo ali Zedinjene države, je parlament gromovito pozdravljal njegove b e s e d e. Nemčije pa turški predsednik ni niti enkrat omenil v svojem go-voru.

New York, 16. marca (AP). — Rumunska vlada je izjavila, da vojna z Rusijo zahteva ogromno moštva ter je razpisala posebne nabore mladeničev, ki bi bili si-cer vpoklicani šele leta 1944, 1945 ali 1946.

Sovjetska časniška agentura Tass poroča, da Nemci zahteva-jo od Rumunov 7 do 8 divizij.

V rumunski prestolnici je pri-šlo zaradi te mobilizacije do no-vih izgredov. Nemško vojaštvo je v nekaterih ulicah v Bukare-šti zgradilo barikade, a policija je utrdila nekatera javno poslop-ja.

Del prebivalstva Bukarešte je že evakuiran iz bojazni pred zračnimi napadi.

Padec produkcije letal v Nemčiji

Bern, Švica, 25. marca.—Neki potnik, ki je dospel sem iz Ber-lina, je dejal, da je produkcija letal v Nemčiji in okupiranih deželah padla s treh tisoč na me-sec na dva tisoč. Kot vzrok je navedel pomanjkanje materiala in izurjenih delavcev ter angle-ške in ameriške bombne napa-de na nemška industrijska sre-dišča. Kot posledica napadov je padla tudi produkcija premoga in jekla v Porurju, Posarju in Porenju za milijon ton. Bombar-diranje železniških prog je re-zultiralo v omejitvi prevoza bla-ga iz Nemčije v Italijo in obrat-no.

Nov poveljnik nemške armade

Stockholm, Švedska, 25. mar-ca.—Neki potnik, ki je dospel sem iz Berlina, je povedal, da je bil general Franz von Halden, bivši šef generalnega štaba, imenovan za vrhovnega povelj-nika vse nemške oborožene sile. To pomeni, da se je Hitler od-povedal poveljstvu.

Rdeči križ pomaga

pri iskanju zgubljenih sorodnikov v inozemstvu

Imate mater, očeta ali druge sorodnike, ki so se izgubili vsled vojne?

Ali bi radi izvedeli, kje so in bi z njimi dopisovali? Ako je temu tako, vam more ameriški Rdeči križ pomagati.

Poizvedovalna enota (Inquiry Unit) ameriškega Rdečega križa je del svetovnega komunikacij-skega sistema, sestavljenega iz društev Rdečega križa vsega sveta. Ta sistem, ki deluje po mednarodnem odboru Rdečega križa v Ženevi, sega preko so-vražniških črt, dostavlja dopise v zasedene pokrajine in celo prodira v taborišča internira-nčev.

Ta služba se vzdržuje iz skla-dov Rdečega križa in je povsem brezplačno na razpolago s po-močjo društev Rdečega križa ši-rom dežele. Del je splošnega programa organizacije, za kate-rega se zbira vojni sklad za leto 1943 (1943 War Fund) v vsoti $125,000,000.

Poizvedovalna enota Rdečega križa je že našla mnogo družin v Evropi in drugje za sorodni-ke, živeče v Združenih državah, ki so bili v skrbeh zanje. V ne-kem slučaju je nekdo poizvedo-val za mater in sina, ki ju je in-vazija Poljske odgnala z doma-čih tal. Rdeči križ je našel njun sled najprej v Breslavi. Od tam ju je zasledoval preko Lvova do Berlina. Potem sta bila ločena in končno so našli fantka v Te-heranu na Iranskem in mater v Samarkandu v azijatski Rusiji.

Po oblastitvi s strani cenzur-ne oblasti služi ameriški Rdeči križ kot posredovalnica za dopi-sovanje med posamezniki v Združenih državah in ljudmi v deželah, zasedenih od osišča. S svojimi 5,755 lokalnimi društvi (chapters) in 6,000 podružnicami (branches), ki so raztresene ši-rom Združenih držav sprejema ameriški Rdeči križ poizvedova-nja o osebah v inozemstvu in po-šilja njihova imena mednarod-nemu odboru Rdečega križa v Ženevi na Švicarskem. Iz Ženeve se prošnje za poizvedovanje pošilja društvom Rdečega križa v dotičnih deželah.

Dopisovanje med ljudmi, ki stanujejo v Združenih državah in njihovimi prijatelji oziroma sorodniki v zasedenih deželah se vrši v obe smeri z uradnimi ti-skovinami za civilno dopisova-nje. Dopis sme vsebovati le dru-žinske vesti brez vojaške vred-nosti in je omejen na 25 besed ter se mora pisati na eni strani tiskovine. Na obratni strani je prostor za odgovor naslovnika. Toliko pošiljatelj, kolikor naslov-nik, pišeta lastnoročno. Oseba, ki je prosila za poizvedbo, dobi odgovor po lokalnem društvu Rdečega križa.

Poizvedovalna enota Rdečega križa je bila ustanovljena ob koncu leta 1939. V devetih me-secih, ki so končali 31. decem-bra 1942, je Rdeči križ oskrbo-val nič manj ko 318,550 teh dopi-sov, povprečno 35,000 poizvedb in dopisov na mesec. Pred ne-koliko tedni je navalilo na glav-ni stan ameriškega Rdečega kri-ža kar 7,500 odgovorov na poiz-vedbe in dopise.

Ko je vojna razpodila milijo-ne ljudi in razgnala družine, je iskanje posameznih ljudi ogrom-na naloga. Radi tega ni vedno mogoče dostaviti dopisa in najti izgubljene ljudi. Poslužite se uradnih tiskovin. Ako hočete, da se kdo najde, navedite zadnjo adreso, za katero veste.

Rdeči križ sam sicer ne cen-zurira, ampak vsi dopisi in po-izvedbe so podvrženi strogi cen-zuri toliko tukaj, kolikor v ino-zemstvu. Ako je vaš dopis na-menjen v deželo, zasedeno od o-sišča, nikar ne omenjajte finan-čnih poslov, poslovnih razmer, vojne, vremena, epidemije ali bolezni. Ne poskušajte poslati pravniških informacij ali poob-lastila. Ne pošiljajte dopisa na en naslov s prošnjo, naj dotičnik dalje sporoči.

Ko ste odposlali poizvedbo ali dopis po Rdečem križu, ne bodi-te nestrpni za odgovor. Dosti-krat je treba mnogo tednov, me-secev, celo leta in še več predno poročilo kam prodre. Naslov-ljena oseba je morda odšla v stran in jo je vojna kam zapodi-la. Ne pišite poizvedovalni eno-ti v Washington. Vprašajte ved-no lokalni urad Rdečega križa.

Dopisi smejo biti pisani v tu-jem jeziku, mora pa biti zraven angleški prevod.

Da je Rdeči križ v stanu nada-ljevati svoje človečansko delova-nje vsepovsod, je odvisno od ra-dodarnosti našega ljudstva. Mi vsi moramo prispevati, tako da se to delo more nadaljevati brez prestanka v bodočem letu.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Zame je moj narod prvi, šele po-tem pridejo drugi na vrsto.

Predno končam ta dopis in ker ne vem, če bom kmalu zopet pi-sal o Rusiji, naj vam povem, da ne spim spanje pravičnega, pač pa pazno zasledujem potek voj-ne po vsem svetu, in to po ča-sopisju, radiu in "movies", ker po-sečam, če mi čas dopušča, tudi tako zvani "Telenews", kjer tu-di slišim razne komentarje in vidim razne vojaške priprave. In tako vidim tudi novinarske filme iz Rusije.

Zadnjič sem slišal, zakaj je Amerika tako prijazna napram španskemu diktatorju Franku. Hitler je poklical Franka v Ber-lin, zakaj ne drži z njim in pri-čne boj proti zaveznikom. Fran-ko: "Veš, firar, jaz bi, ali nismo tako dobro oboroženi. Pa tudi to: kaj če nastane zopet revolu-cija v Španiji?"

Rečem to, da Anglija in Ame-rika morata držati španskega diktatorja pri dobri volji, kajti če bi pričel z vojno v španskem Maroku in se tako odprto posta-vil na Hitlerjevo stran, bi bila zaveznikom ogražana pot po Sredozemskem morju. In kako bi se potem borili v Tuniziji? See the point?

Frank Barbič.

190 novih državljanov

Inozemec, ki se je končno od-ločil prositi za podelitev ameriškega državljanstva — morda za-to, ker prej ni mogel — je dan-danes že tako povezan z ameriškim življenjem, skratka je že toliko Amerikanec, da njegova na-turalizacija, kar se tiče njegove-ga ameriškega značaja, je le gola legalna formalnost. Krasen pri-mer o tem je podal neki sodnik naturalizacijskega sodišča sred-njega zapada. Našel je namreč, da izmed 190 prosilcev, ki so pri-šli pred njega v enem mesecu, so skupaj imeli 203 otje sorodni-ke, ki so že bili v vojaški službi Združenih držav. Dodatno 41 si-nov prosilcev je bilo registrira-nih za "draft" in je čakalo na vpoklic.

Te podatke je obelodanil sod-nik Dan Pyle v teku naturaliza-cijskih tečajev v South Bendu, Indiana.

Sodnik Pyle je sestavil te po-datke iz osebnega zanimanja, češ da "pokazujejo nov pomen na-turalizacije". Ti podatki, kakor je trdil, so dokaz, da novi drža-vljan, ki polaga prisego udano-sti, že ima "patrijotične vezi do te dežele, ki so neprelomljive."

Izmed sorodnikov prosilcev, ki že služijo strica Sama so bili v prvi vrsti sinovi, ki jih je bilo 67, potem nečaki — 65 — tretji so bili bratranci — 42. Bilo je tudi 9 svakov, 8 bratov, 4 zeti, 2 hčerki, ena Waac in ena bolni-čarka Rdečega križa, 1 sinaha, 1 vnuk in 1 soprog prosilke.

Teh 190 prosilcev, ki jim je bilo podeljeno državljanstvo, je predstavljalo 14 narodnosti. Ro-dili so se bili v sledečih deželah: na Madžarskem 53, na Poljskem 24, v Italiji 19, v Belgiji 18, v Ju-goslaviji 17, na Angleškem 17, na Nemškem 16, na Švedskem 7, v Čehoslovakiji 6, v Rusiji 5, na Nizozemskem 4, na Rumun-skem 2 in po eden na Litvinskem in v Švici.

Na eni strani nadaljnje visoko razmerje naturalizacij in na dru-gi strani nizko razmerje imigra-cije imata skupaj za posledico, da — kakor zadnji podatki po-kazujejo, ta dežela ima najmanj-ši odstotek inozemcev v svojem prebivalstvu, odkar se je njena zgodovina začela. Po izjavi pri-seljeniškega in naturalizacijske-ga komisarja, Earla G. Harriso-na, se je število inozemcev od začetka registracije inozemcev pred dvema letoma znižalo za 641,396. K temu pa treba doda-ti število onih inozemcev, ki so med tem odšli iz Združenih dr-žav, in onih, ki so med tem u-mrli. V takem slučaju bi jih bi-lo 718,735. Prišteti pa je treba 77,330 novo registriranih ino-zemcev, ki so večinoma kasneje prišli v Združene države. Ob koncu leta 1940, je izjavil Har-rison, je bilo registriranih 4,921,-452 inozemcev. Dne 31. decem-bra 1942 je bilo — kakor se ceni — le 4,280,056 inozemcev.

Govoreč o registraciji inozem-cev, ki stopa sedaj že v svoje tretje leto, je Harrison omenil, da "danes znamo več o svojem prebivalstvu nedržavljanov mno-go več kakor o svojem prebival-stvu državljanov."

"Toliko program registracije inozemcev, kolikor oni certifika-tov identitete (za sovražne ino-zemce), nudita vladi informaci-je, ki so bile prepotrebne, da se obvaruje notranja varnost Ame-rike", je rekel. "Dala sta nam osnovno znanje, na podlagi ka-terega bodo mogli vzgojevatelji in zakonodajalci ustvariti močne in zadovoljive odnošaje z naši-mi skupinami nedržavljanov."—**Common Council—FLIS.**

Od časa do časa

Poroča in komentira
Milan Medvešek

Iz Washingtona in drugod pri-hajajo poročila, da Rusi niso nič kaj pripravljeni poganjati se glede bodoče poljsko-ruske me-je, glede baltiških držav in o drugih stvareh, ki so v zvezi s povojno Evropo. Kdo bi Rusom zameril? Oni imajo sedaj polne roke s Hitlerjem, pa nimajo ča-sa za kaj drugega.

•

Med prodajalci in kapitalisti-čnimi časopisi je neke vrste so-rodnost. Kadar prodajalec na vse pretege hvali blago in ti ga hoče po sili prodati, tedaj je skoraj gotovo blago slabo. Ka-dar pa kapitalistično časopisje nekaj hvali, je prav tako v ve-čini primerih slabo.

Kapitalistično časopisje po vsej deželi hvali Rumlov davčni sistem, zato človeku, ki ima ma-lo soli v glavi, ni težko pogrun-tati, da je ta načrt v prvi vrsti dober za velike trebušnike. Da je načrt slab, pove fakt, da so se v kongresu združili republikan-ci in reakcionarni demokratje z juga in ga hočejo na vsak način uzakoniti. Proti Rumlovemu na-črtu pa je administracija in prav tako unijski voditelji.

•

Letalec Rickenbacker ima mnogo pomočnikov, ki mu po-magajo blatiti delavstvo. Pred nekaj tedni je neki clevelandski davčni uradnik dejal, da cleve-landski delavci nočejo plačati davkov. Časopisje je njegovo lažnjivo izjavo z naslado priob-čilo in je bila nato priobčena malone v vseh velikih ameri-ških, protidelavskih časopisih.

Ko je pisec čital dotično novi-co, se je čudil, kajti med delav-ci sem vsak dan in od nobenega nisem slišal, da ne misli plačati davkov.

Laž dotičnega davčnega urad-nika je že rodila sadove. Take sadove, kot je protidelavsko ča-sopisje hotelo. Sedaj piše neki vojak v "The Cleveland Pres-su", da je sramota, da delavci nočejo plačati davkov, med tem ko so vojaki pripravljeni žrtvo-vati življenje za domovino.

Vsakdo lahko vidi, da je na-men časopisja, naščuvati javnost proti delavstvu, zlasti pa še vo-jake.

•

Ameriška veteranska liga je bila že od nekdaj znana kot ena izmed najbolj nazadnjaških or-ganizacij v deželi. Njeni vodi-telji so vedno iz višjih plasti: korporacijski odvetniki, bankir-ji, špekulantje etc. Nekateri teh voditeljev so se že pred leti od-prto izjavili za fašizem. Nekoč so celo hoteli pridobiti generala Butlerja, da bi naredil fašistični pohod v Washington.

Sedaj Ameriška veteranska li-ga pridno agitira, da pridobi vo-jake druge svetovne vojne v svoje vrste. Ako se ji to posre-či in ako bodo v ligi še nadalje v vodstvu ljudski sovražniki, po-tem se nam ne obeta nič dobre-ga.

•

Dve važni priredbi: V soboto zvečer priredi **Jugoslovanski po-možni odbor** plesno veselico v Delavskem domu na Waterloo Rd., **v nedeljo** pa ima pevski zbor **Zarja** koncert v Narodnem domu na St. Clair Ave. Udele-žite se obeh priredb!

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. — Chicago, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odsek

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
WILLIAM RUK, pomoč. taj. — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Podpredsednika

MICHAEL B. KUMER, prvi podpredsednik — Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik — 3587 W. 69th St., Cleveland, Ohio.

Distriktni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje — 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGELICH, drugo okrožje — R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje — 7925 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje — 3979 Randall St., St. Louis, Mo.
URŠULA AMBROZICH, peto okrožje — 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje — 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odsek

MATH PETROVICH, predsednik — 253 E. 151st St., Cleveland, Ohio.
VINCENT CAINKAR — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL — 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JACOB ZUPAN — 1600 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
DONALD J. LOTRICH — 1937 So. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
RUDOLPH LISCH — 700 E. 200th St., Cleveland, O.

Porotni odsek

ANTON SHULAR, predsednik — Box 27, Arma, Kansas.
FRANK VRATARICH — 318 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIČ — 19011 Muskoka Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW VIDRICH — 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK — 772 E. 185th Street, Cleveland, Ohio

Nadzorni odsek

FRANK ZAITZ, predsednik — 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MILAN MEDVEŠEK — 16202 Arcade Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW GRUM — 17129 Snoden, Detroit, Mich.
JOHN OLIP — 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAJ — 32 Westelox Ave., Peru, Ill.

Glavni zdravnik

DR. JOHN J. ZAVERTNIK — 2219 So. Ridgeway, Chicago, Ill.

ZNANCI

ČRTICE

ANT. ADAMIČ

(Se nadaljuje.)

Dolf je okreval. Prijatelji so ga svečano spremili do voza, da se prvi pot skupno popeljejo na izprehod. Bolnik je okornih udov baš stopal na voz; tedaj pa se je vsled hrupa in vikanja vznemiril konj in udaril s kopitom. Dolf se je zgrudil. Prijatelji so zaječali. Velika množica ljudi se je zgrnila pred hišo, kamor so odnesli onesveščenega Dolfa in njegovo ženo. Prihiteli zdravnik je dognal, da je udarilo Dolfa kopito pod koleno. Kost je bila nalomljena in prav pod mestom, kjer se je bila stoprav zarastla.

Zopet je ležal Dolf vznak, navidezno vdan, oči uprte v strop. Ni je skoro spregovoril besede; tudi ženi ni odgovarjal. "Da" in "ne" se je oglašal zadirčno.

Z osenčenimi očmi in z otrplim obrazom ga je žena negovala kot otroka, prekladala ga, sedela je ob njegovi postelji in se takoj dvignila, če se je mož le zganil.

Nihče prijateljev! — posečati ga je smel edinole zdravnik. Tako je minilo enoličnih prvih sedem dni.

Neko jutro se je oglasil nepričakovano:

"Lenka," je govoril vsakdanje, mirno, — "Lenka, prosim te, prenesite me s posteljo vred prav pred okno. Odprite ga na stežaj. In knjig mi preskrbi in dnevnikov, da ne bom zgrešil politike. Vedi pa, da me trške novice ne zanimajo."

Prenesli so ga in odprli okno. Molče je stala žena ob postelji in čakala, kaj še poreče. Motril jo je dolgo in pozorno.

"Kaj molčiš? Govori, Lenka! Daj, nagni se k meni, da te bom videl natančneje . . . Tako bleda si . . . Si morda bolna?"

"O ti moja velika, lepa skrb!" Nagnila se je k njegovemu licu in ga poljubila. "Da si le oživel! Že sem mislila, da mi umreš, da se že poslavljaš . . . Teden dni nisi privoščil besede meni, svoji ženi. Kaj sem morda jaz vzrok nesreče? Krčevito je zajokala.

"Kaj, teden dni že ležim?" se je čudil in si zamišljeno pokril usta z dlanjo. "Strašno! In spet je noga zlomljena . . . Še ubili me bodo, veruj mi, Lenka . . ." Zgrozil se je, okrenil glavo in se zamaknil v vrt.

Šibila se je jablana pred oknom. Vsako, že zagorevajoče jabolko je ščitil šop temnega zelenja, iz katerega je žoltel majhen, mrlikav list. Vetrc je pel v vejevju. Solnčnica ob ograji se je razbohotila, pahljala si je hlad v razbeljeno lice in si česala zlate, težke kodre. V bližini nekje je klepal kosec že vse dopoldne, iz sosednjega skednja je brnela strojna velnica.

"Daj mi časopis!"

Urno je pohitela iz sobe; za nekaj minut mu ga je izročila. Dolf je časopis razgrnil, ga približeval obrazu in ga zopet oddaljeval, potem pa odložil.

"Glej, žena, jaz si ne upam veliko premišljevati. Najbolj pametno — nič. Resnično, kako bi bilo prijetno, če bi imela punčko ali fantka. Zdaj bi mi lahko prebiral novice. Tako motne oči imam."

"Če hočeš, ti bom brala jaz," se je požurila ona. "Otrok bi vendar še ne znal brati. Kako si pa čuden!"

"Še tega treba!" se je branil. "Nikar se ne muči! Sicer pa — glej no . . ." Umolknil je.

"No? Govori!"

"Ah, nič. Ne vidim dobro. — Kje so tista očala? Poišči mi jih . . ."

Kot mati svojega otroka ga je karala in mu dopovedala, da jih je razbil. Ni se mogel domisliti.

Popoldne ga je obiskal zdravnik, ki mu je zopet zapisal očala.

"Prosim te pa," mu je zabičeval, "nikar se preveč ne ukvarjaj z branjem! Ljubše mi je, če gledaš ves dan v zelenje skozi okno."

Dolf je ubogal; vrgel je novine po tleh. Ko je zdravnik odšel, je žena pobrala novine s tal, sedla ob posteljo in brala naglas.

Odslej je brala vsak dan po nekaj ur, sebi v razvedrilo, njemu v zabavo. Dolgi so bili dnevi, še daljše pa noči.

Dan za dnevom, teden za tednom je predlo votlo dolgočasje monotonski, trizvočni mol na jekleni struni potrpljenja, potrpežljivost in upanja. V nočeh brez spanja je grebla skrb po izmučenem srcu.

Listje na jablani je rumenelo in vsako jutro so se bolj v daljo raztezale osirotele veje. Solnčnici je očrnel hrapavi obraz, zlasti kodri so ji že izpadli. Neko jutro je pobelila slana, mokro listje se je sesulo; s sosednje gore se je začul tupatam presunljiv, zamolkel strel.

Strpeti ni mogel več; kar nepričakovano si je zaželel Dolf svojih prijateljev.

Drugi dan so že prihajali, posamič in po več skupaj. Pozdravljali so ga in ga radovedno ogledovali. — Vsi so odhajali razočarani. Dolf se je na vse ogovore samo smehljal, če je pa kaj odgovarjal, je izustil nezmisel.

Zvečer v gostilnici so se njegovi prijatelji hohotali.

"Kako se je spremenil! To ni več oni naš Dolf. Dolf je prismojen, verjemite mi, da je," je trdil adjunkt Karel. "Dejal je, da me ne pozna več, da se mu zdim kot — zamorec! Ha-ha!"

"Meni se je pa čudil," je kričal učitelj Slana, "in kar ni hotel verjeti, da sem tako velik, da mu vidim preko postelje . . ."

Vsakdo je povedal kaj novega. Vsi pa so se strinjali v tem, da je postal Dolf — dolgočasen patron.

Edinole ženo je grudila strašna skrb. Zdravnik jo je tolažil, da bode moževa začasna slepota prešla sama od sebe.

Prijatelji in znanci niso nič več obiskovali bolnika.

Ob palici in s temnimi očali se je Dolf nekega zimskega dopoldneva pojavil v pisarnici. Delati se mu ni zahotelo, zato je rajši zopet odšel. Ljudje so se zvedavo ozirali za njim, ko se je trudoma pomikal po cesti; sklepali so roke in ga pomilovali.

Drugi dan je zopet priromal v urad. Nekaj časa se je sklanjal nad spisi, brisal je očala in bral na glas. Opoldne je odšel kakor drugi.

"Po tolikih mesecih! Človek bi že kmalu pozabil branja," je potarnal ženi.

"Nikdar se preveč ne ukvarjaj in takoj početkom. Pazi na svoje oči," je svarila žena.

Peti dan je prišel ves vesel in živahen domov. Ženi je povedal na uho veliko skrivnost: — Ves dan je videl jasno in določno. Da bi le tega bleščenega snega ne bilo.

Odšel je v mesto k zdravniku. Po noči se je vrnil dobre volje. Komaj je stopil v sobo, že je ugasnil svetiljko. Potem je razlagal v temi:

"Prav nikake nevarnosti nič. Paziti moram — in glavno: luč mi škoduje. Zvečer ne smem čuti, ne brati, ne pisati. Oči morajo počivati. Podnevi temna očala! Imam nova, veš. Očesni živec je menda slab. Ampak brez strahu! Prav nobene nevarnosti ni, le čuvati se moram in prav skrbno. — Lenka, lahko si zadovoljna z menoj."

(Dalje prihodnjič.)

SOME JAPS SURRENDERED but others preferred to remain in their dugouts and slug it out. A Yank soldier takes a look at the remains of some of those who chose to fight. Note dead Jap at top, right.

domišljijo. Kakor se je zdelo Petru Mihajliču, se zadnji teden na zunaj ni prav nič izpremenila, le nekam bledejša je postala. Gledala je mirno in navadno, kakor da je skupno z bratom posetila Vlasiča. Toda Peter Mihajlič je čutil nekako izpremembo na samem sebi. V resnici, poprej, ko je bila Zina še doma, je z njo lahko odločno govoril o vsem, sedaj pa ni bil v stanu vprašati jo: "Kako živiš tu?" To vprašanje se mu je zdelo neprimerno in nepotrebno. Pravtako se je morala izpremeniti sama. Ni se ji mudilo, navesti besedo za mater, dom, svoj roman z Vlasičem; ni se opravičevala in govorila, da je civilni zakon boljši od cerkvenega, ni se vznemirjala, nego je mirno premišljevala Olivierjevo povest . . . Zakaj so sploh govorili o Oliverju?

"Oba imata mokra pleča," je vzkliknila in se veselo zasmejala; ganila jo je ta podobnost med bratom in Vlasičem.

Peter Mihajlič je spoznal vso bridkost in grozo svojega stanja. Spomnil se je osamelega doma, zaprtega klavirja in svetle Zinine sobice, v katero nihče več ni stopil; spomnil se je, da v parku ni več videti sledov njenih nožic in da se pred večernim čajem nihče več med gromkim smehom ne kope. To, k čemur je bil nerazrešno privezan od rane mladosti, o čemer je rad premišljeval, ko je sedel v zatohli šolski sobi ali v avditoriju, jasnost, čistost, radost, vse, kar je polnilo hišo z življenjem in solncem, je nepovratno pobegnilo, izginilo in se zmešalo z okorno povestjo nekega bataljonskega poveljnika, velikodušnega praporščaka, propale ženske, ustrelivšiga se deda . . . Govoriti o materi, ali misliti, da se prošlost morda vrne, bi pomenilo, ne razumeti, kar je jasno.

Petrove oči so se napolnile s solzami in roka, ležeča na mizi, mu je vzdrhtela. Zina je uganila, na kaj je mislil in tudi njene oči so zableščale.

"Gregor, pojdi sem!" je pozvala Vlasiča.

Stopila sta k oknu in jela šepetati. Po tem, kako se je Vlasič nagnil k njej in kako je ona zrla nanj, je Peter Mihajlič spoznal, da je vse končano in da so vse besede zaman. Zina je odšla.

"Tako, brat," je začel Vlasič po nekaj minutah molka, maneč si roke in smehljajoč. "Poprej sem imenoval najino življenje srečno, kakor se to čita v romanih. V resnici pa te sreče še nisva prav občutila. Zina je ves čas mislila nate, na mater in trpela; trpel sem tudi jaz, ko sem jo gledal. Ona je svobodne, smele narave, a v to se še ni vživela; veš, to je težko, vrhu tega pa je še mlada. Služkinja jo naziva gospodično; to je sicer malenkost, vendar ji ni prav. Tako, brat!"

Zina je prinesla poln krožnik jagod. Za njo je prišla mala sobarica, tiha in omejena. Postavila je na mizo vrč mleka in se globoko priklonila. Njena odrenelost in dolgočasnost se je nekako skladala s starinskim pohištvom.

Dežja ni bilo več slišati. Peter Mihajlič je jedel jagode. Vlasič in Zina pa sta ga molče opazovala. Bližal se je čas, da izpregovore o nepotrebnih, a neizogibnih stvareh in vsem je bilo težko pri srcu. Oči Petra Mihajliča so bile zopet polne solz; odrinil je krožnik od sebe, češ, da se mora vrniti, sicer bo prepozno in ga lahko zopet ujame dež. Napočil je trenotek, da je morala Zina iz olike izpregovoriti o domačih in o svojem novem življenju.

"Kako je pri nas?" je živahno vprašala in lica so ji zadrhtela. "Kaj dela mama?"

"Poznaš jo," je odgovoril Peter Mihajlič, ne da bi se ozrl nanjo.

"Petruša, dolgo si premišljeval o tem, kar se je zgodilo," je izpregovorila ona in se oprijela njegove roke; tedaj je on razumel, kako težko ji teko besede. "Dolgo si mislil, povej mi, ali morem pričakovati, da se mama kdaj spravi z Gregorjem in sploh s tem položajem."

Stala je popolnoma blizu brata, obraz k obrazu, on pa se je zavzel, da je sestra tako lepa in da ni tega prej niti opazil; a to, da je sestra, v obraz tako podobna materi, nežna in mehko čuteča, mogla živeti pri Vlasiču in z njim, poleg okostenele sobarice, šesteronoge mize, v hiši, kjer so bičali človeka do smrti, da se ne vrne takoj z njim domov, nego prenoči tu, se mu je zdelo neverjetno, nespametno.

"Poznaš mater," je dejal, ne da bi ji odgovoril. "Po mojem mnenju bo treba nekaj storiti. Najbolje bo, da jo prosita odpuščenja, je li . . .?"

"Toda, ako jo prosiva oproščenja, bi to pomenilo, kakor da sva kaj zagrešila. Pripravljena sem lagati, da se ona pomiri, a to ne bo imelo uspeha. Poznam mater . . . Sicer pa naj se zgodi, kar hoče!" je vzkliknila Zina in čelo se ji je zjasnilo, ker najnéprijetnejše je bilo že izgovorjeno. "Počakajmo pet, deset let, potrpimo, potem bo že bog dal, da bo prav."

Prijela je brata pod pazduho in se grede skozi predsobo prižemala k njegovi rami.

Prišli so k izhodu. Peter Mihajlič se je poslovil, sedel na konja in počasi odjezdil. Zina in Vlasič sta ga nekaj časa spremljala. Bilo je tiho, toplo in je čudovito vonjalo po senu; na nebu izmed oblakov so jasno migljale zvezde. Stari Vlasičev vrt, ki je doživel toliko žalostnih povesti, je spal, zavit v temo, in zbujal mimo idočim tožne občutke.

"Midva z Zino sva danes po obedu preživela nekaj res svetlih trenotkov," je rekel Vlasič.

NA PRODAJ

nova 4 stan. hiša. Dva in 4 in dva in 3 sobna stanovanja. "Hot water" kurjava. 5708 So. Rutherford Ave., Chicago. (6700 zapadno). —(Adv.)

TRINERJEVO GRENKO VINO JE VELIKA POMOČ

Zedinjene države nas potrebujejo zdrave danes. Za dobro zdravje je prva in glavna podlaga želodec v dobrem stanju. Nihče se ne more zanašati na oslabele, ne efektivne "domače" mešanice, ali zaupati pol resnico, ki jo povedo vaši nepravilno informirani prijatelji. Trinerjevo grenko vino je poznano že nad pet in petdeset let, kot zanesljiva želodčnica in milo odvajalno sredstvo, prijazno za vživanje. Z njegovo novo primesjo Vitamin B-1, je še boljše kot kedaj prej. Rabite ga kot je predpisano na steklenici. Dobite ga v vsaki lekarni. Ampak ako ga ne morete dobiti v vaši sosedščini, tedaj pošljite $1.25 ali $6.50 na Jos. Triner Corp., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., in dobili bodete eno ali šest steklenic Trinerjevega grenkega vina z Vitaminom B-1 poštnine prosto. —(Adv.)

"Prečital sem ji izvrstno delo izseljeniškem vprašanju. Čas brat! Brezpogojno čitaj! Delo znamenito po svoji iskrenosti. Nisem si mogel kaj, da ne bi pisal založništvu pisma, ki ga izroče avtorju. V pismu ji le ena vrsta "Zahvaljuje Vas in Vam v duhu krepko želam pošteno desnico!"

(Dalje prihodnjič.)

THE NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE

GEORGE W. BARNWELL, Institute of Technology v angleški. Spisal znani profesor na Steven...

Podlago za mehanično znanje morete dobiti s knjigo NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE (v angleščini). Ta velika knjiga popisuje in v slikah podaja temeljna dela mehanike. Razloži vsakatero, kar mora znati najboljši mehanik; pojasnjuje vporabo vsakega stroja, orodja in meril. Poučuje kako je treba vporabiti načrte (blueprints) ter vam tudi daje mnogo čunskih tabel, da morete pospešiti svoje delo. Ne glede na to, ali ste početnik, vam bo ta knjiga koristna in mnogo potrebna.—Z slik in risb. 576 strani, trdo vezana knjiga stane SAMO $1.98.—Poštnino plačamo mi. Naročite pri KNIGARNI SLOVENIC PUBLISHING COMPANY, 216 West 18th Street, NEW YORK.—Zaloga ni velika. Naročite to važno knjigo še danes!

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . . .

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

. . . . Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue - - Chicago, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto tudi prištevje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 na leto letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, rečeno, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storí, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado $6.00		Za Cicero in Chicago je $7.50	
1 tednik in	4.00	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.00	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je $8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $

1. Ime _____ Čl. društva št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. društva št. _____
3. _____ Čl. društva št. _____
4. _____ Čl. društva št. _____
5. _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Sosedje in druge novele

Ant. P. Čehov

Poslovenil Fran Pogačnik

(Nadaljevanje.)

Ni bila v zadregi in je gledala na brata iskreno in odkrito, kakor doma; vpričo teh pogledov se je pomiril tudi Peter Mihajlič.

"Menda se ne bojiš nevihte," je odvrnil in sedel za mizo.

"Ne, a tu so sobe vse tako velike, hiša je stara in vse zveni ob gromu kakor omara s posodo. Sicer pa je to ljuba hišica," je nadaljevala in sedla bratu nasproti. "Vsi predmeti v sobi mi bude prijetne spomine. V moji sobi, le pomisli, se je ustrelil Gregorjev ded."

"Avgusta meseca, ko dobim denar, dam popraviti prizidek na vrtu," je omenil Vlasič.

"Čemu neki se spominjam ob nevihti deda," je nadaljevala Zina. "In v tej obednici so bičali nekega človeka do smrti."

"To je resnica," je potrdil Vlasič in debelo pogledal Petra Mihajliča. "V letih štiridesetih je imel posestvo v zakupu neki Francoz, po imenu Olivier. Slika njegove hčere, ki je bila zelo ljubka, se še sedaj valja nekje v podstrešju. Ta Olivier je, kakor mi je pravil oče, preziral Ruse radi njihove nevednosti in jih je neusmiljeno zasmehoval. Tako je zahteval, naj duhovnik, ko pojde mimo dvorca, sname pokrivalo že pol vrste prej in naj da zvoniti, ako se pelje Olivierjeva družina skozi vas. S tlačani in sploh z malimi ljudmi svoje občine pa je postopal seveda še brezobzirneje. Nekoč je pripotoval eden najvrlejših sinov skitajoče se Rusije, sličen Gogoljevemu seminaristu Homi Brutu. Prosil je prenočišča, bil je všeč oskrbnikom in ostal je v pisarni. Nastalo je mnogo različnih govoric. Nekateri govore, da je hujskal kmete, drugi, da se je vanj zaljubila Olivierjeva hči. Ne vem, kaj je res, toliko pa je gotovo, da ga je Olivier lepega večera poklical v to sobo, ga zasliševal in ga ukazal bičati. Pomisli, sam sedi za mizo in pije bordó, dočim bičajo hlapci seminarista. Najbrž so ga tudi mučili. Proti jutru je nesrečnež vsled muk umrl, njegovo truplo pa so nekam odnesli; govore, da so ga vrgli v Koftovičev ribnik. Stvar je prišla na dan. Francoz je plačal na pristojnem mestu nekaj tisočakov in jo popihal v Alzacijo. Hkrati je potekla zakupna doba in se je s tem stvar končala."

"Lopov!" je vzkliknila Zina in vzdrhtela.

"Moj oče je prav dobro pomnil Olivierja in njegove hčere. Govoril je, da je bila izredna lepotica, a precej ekscentrična. Mislim, da je seminarist hkrati hujskal kmete in zapeljaval hči. Nemara to sploh ni bil seminarist, nego kaka osebnost, ki je hotela biti nepoznana".
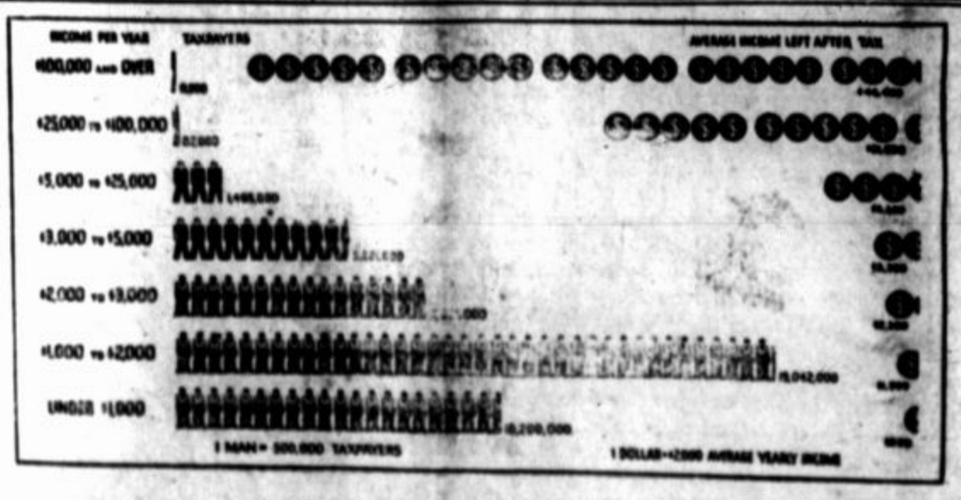
Zina se je zamislila. Povest o seminaristu in lepi Francozinji si je očividno osvojila vso njeno